

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Eiropas Sociālā fonda darbības programmas
"Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.2.1.1.1. apakšaktivitātes projekts
"Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana"
(Vienošanās Nr. 2010/0274/1DP/1.2.1.1.1./10/IPIA/VIAA/001)

Profesionālās izglītības saturs (moduļa) izstrāde

Modulis

"Sociālās un pilsoniskās prasmes"

Moderatore:

Jautrīte Ašurova

Ekspertu darba grupa:

Andra Šenberga

Dzintra Dareiko Sinkēviča

Jevgēnija Graudiņa

Profesionālās izglītības programma

Vispārizglītojošā satura
bloks

Mūžizglītības kompetenču
bloks

Profesionālā satura bloks
(Nozares profesionālās
kompetences)

Iniciatīva un uzņēmējdarbība

Sabiedrības drošība

Sociālās un pilsoniskās prasmes

Valodas, kultūras izpratne un
izpaušme

Informācijas un komunikācijas
tehnoloģijas

Moduļa apraksts

1. līmenis

Moduļa mērķis	Attīstīt zināšanu sabiedrībā nepieciešamās personīgās, starppersonu un pilsoniskās zināšanas un prasmes, veicinot izglītojamā efektīvu un lietišķu dalību sabiedriskajā un darba dzīvē.
Moduļa uzdevumi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nodrošināt izglītojamajam iespēju apgūt zināšanas par sociālajiem un politiskajiem jēdzieniem un struktūru. 2. Veicināt izglītojamā spēju apzināties savu un citu personību, tās izaugsmes veicinošos un kavējošos faktoros. 3. Attīstīt izglītojamā izpratni par ētiku kā cilvēka brīvas izvēles un atbildības veidotāju. 4. Attīstīt izglītojamā izpratni par dažādu sabiedrības jomu un parādību saistību ar morāli un tikumību. 5. Attīstīt izglītojamā prasmes, kas nepieciešamas lēmumu pieņemšanai attiecībā uz savu un tuvinieku veselību.
Moduļa ieejas nosacījumi	Apgūta vispārējās pamatzglītības programma.
Moduļa apguves novērtēšana	<p>Lai daudzpusīgi un iespējami objektīvi novērtētu katra izglītojamā mācību sasniegumus, vērtējumā tiek iekļauts apgūto zināšanu apjoms, iegūtās iemaņas un prasmes, izglītojamā attieksme mācību procesā, izglītojamā individuālās attīstības dinamika.</p> <p>Novērtēšanu var veikt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pedagogs ikdienas mācību procesā un moduļa apguves noslēgumā; • izglītojamie savstarpējā novērtēšanā mācību procesā; • izglītojamais savu sasniegumu pašnovērtēšanā. <p>Izglītojamo sasniegumus vērtē 10 ballu vērtēšanas skalā. Mācību procesa laikā pedagogs organizē kārtējās un noslēguma pārbaudes. Kārtējās pārbaudes organizē mācību temata apguves laikā ar diagnosticējošu mērķi. Pārbauzu skaitu, izpildes laiku, formu un vērtēšanas kritērijus nosaka pedagogs atbilstoši pārbaudes mērķiem un izglītojamo sagatavotībai. Noslēguma pārbaudes darbus ieteicams organizēt pēc katra temata apguves, ņemot vērā mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatorus, ar mērķi novērtēt apgūtās zināšanas, iemaņas un prasmes atbilstoši moduļa prasībām un izglītojamo prasmēm izmantot zināšanas nestandarta situācijās. Apkopjošo vērtējumu pedagogs sagatavo mācību pusgada un mācību gada beigās.</p>

Moduļa saturs

1. līmenis

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes			
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs		
Zina sabiedrības un valsts attiecību raksturojumu. Izprot sabiedrības un indivīda līdzdalību politikā un valsts pārvaldē. Spēj izprast savu atbildību par valsti un valsts atbildību par saviem iedzīvotājiem.	1. Indivīds valstī un sabiedrībā. (25% no moduļa kopējā apjoma)	1.1. Sabiedrības tiesiskās varas organizācija un tās pamatmērķis. 1.2. Politiskā kultūra un politiskā atbildība. 1.3. Valsts pamatlikums (konstitūcija, Latvijas Republikas Satversme). 1.4. Cilvēka tiesības un brīvības, pieļaujamie ierobežojumi un pienākumi. 1.5. Pasaules attīstības mūsdienu tendences.	Formulē indivīda kā valsts iedzīvotāja tiesības (tai skaitā cilvēktiesības) un pienākumus.	Izskaidro indivīda tiesību un pienākumu sabalansētību un robežas.	Argumentētā eseja	Argumentētās esejas temats "Vai es esmu personība?" Argumentētajai esejai ir noteikta struktūra. Ievads – par doto tematu formulē savu viedokli, kuru nevar mainīt argumentācijas gaitā. Iztirzājums – tēzi pierāda tieši, izklāstot argumentus, vai netieši – izvirzot antitēzi un pierādot tās aplamumu. Par argumentiem izmantojami fakti no pieredzes, koncepcijas un nostādnes. Noslēgums – kopsavilkums un secinājumi.		
			Apraksta sabiedrisko attiecību modeļus un to atšķirības.	Salīdzina mūsdienu sabiedrības ideoloģijas, vērtības, izprot politiskās kultūras veidošanās faktorus.			Debates	Debašu temati "Es valstij, valsts indivīdam", "Tiesības uz izglītību bez maksas. Robežas un saturs", "Cilvēka pamata tiesības, to izpratnes attīstība". Klases (grupas) debatēs dalībnieks izvēlas vai tiek iepazīstināts ar viedokli, kuru aizstāvēt. Debašu mērķis ir pārliecināt pretiniekus, ka izvēlētais viedoklis ir pieņemams un korekts, ja ne pats pārliecinātākais. Debates var īstenot arī komandās, attīstot sadarbības prasmi, prezentēšanu un argumentācijas māku. Debates var īstenot visos tematos, taču debašu tematam to dalībniekiem ir jābūt zināmam jau iepriekš, lai nodrošinātu debašu dalībnieku sagatavotību.
			Definē likumdošanas, izpildvaras un tiesu funkcijas.	Izskaidro varas dalīšanas principa nostiprināšanu Latvijas Republikas Satversmē.				
			Apraksta valstu pārvaldes formas un darbību.	Ilustrē valstu pārvaldes formu attīstības tendences.				
			Identificē jēdzienu <i>pilsoniskās sabiedrības</i> , tā saturu, kā arī pilsoniskas sabiedrības iezīmes un veidošanos.	Izskaidro pilsoniskas sabiedrības būtību un saturu, pilsoņa tiesisko piederību valstij un pilsoniskās līdzdalības formas un nozīmi.				
Definē jēdziena <i>vara</i> saturu un uzskaita dažādus varas veidus.	Ilustrē jēdzienu <i>vara</i> , pazīst varas dažādus veidus un spēj atšķirt politisku varu no citiem varas izpausmju veidiem							

	1.6. Dalība Eiropas Savienībā un Eiropas Savienības pamatprincipi. 1.7. Nacionālo valstu politika.	Apraksta valsts budžeta izveides kārtību	Novērtē valsts mērķu un valsts budžeta iespēju sabalansētību.
		Nosauc jēdziena <i>korupcija</i> saturu un izpaušmes, formulē atbildību par koruptīviem darījumiem.	Atklāj būtiskos faktus saistībā korupcijas jēgu un tās nodarītā kaitējuma nozīmi sabiedrībā
		Parāda Latvijas dalības Eiropas Savienībā nozīmi un mērķus.	Novērtē Eiropas Savienības mērķus un Latvijas dalības ietekmi un nozīmi.
		Uzskaita sabiedrības grupu atšķirīgo vajadzību un interešu veidošanās iemeslus.	Klasificē sabiedrības grupu atšķirīgās vajadzības un intereses.
		Nosauc indivīda pienākumus pret valsti un valsts pienākumus un devumu indivīdam.	Novērtē savu atbildību pret valsti un tās atbildību par saviem iedzīvotājiem.

Ieteicamie avoti

- Autoru kolektīvs. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. – Rīga: Izglītības soļi, 2000.
- Catlaks, G., Ikstens, J. Politika un tiesības vidusskolai. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
- Hanovs, D., Mihailovs, I. J., Tēraudkalns, V. Globalizācija: teorijas un prakses. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006.
- Jakubaņecs, V. Tiesiskā apziņa. – Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2006.
- Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012.
- Latvijas valsts un tiesību vēsture./Palīgs studiju kursa apguvē. – Rīga: P&K, 2000.
- Pleps, J., Pastars, E., Plakane, I. Konstitucionālās tiesības. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
- Spēkā esošie normatīvie un tiesību akti
- Streļčonoks, J. Valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi un aizliegumi shēmās. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
- Stucka, A. Administratīvās tiesības. – Rīga: Juridiskā koledža, 2006.
- Valters, P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. – Rīga: Divergens, 2001.
- Vītiņš, V. Vispārējs tiesību pārskats. 2. izd./V. Birkava priekšvārds un komentāri. – Rīga: Verdikts, 1993.
- Interneta resursi
Aizsardzības ministrija: www.mod.gov.lv

ANO Pastāvīgā koordinatora Latvijā birojs: www.un.lv
Ārlietu ministrija: www.mfa.gov.lv
Centrālās vēlēšanu komisijas mājas lapa: www.cvk.lv
Eiropas Savienības portāls: <http://europa.eu>
ES māja: www.esmaja.lv
Iekšlietu ministrija: www.iem.gov.lv
Latvijas Republikas Satversmes tiesa: www.satv.tiesa.gov.lv
Ministru kabinets: www.mk.gov.lv
Saeima: www.saeima.lv
Tiesībsarga birojs: www.tiesibsargs.gov.lv
Tieslietu ministrija: www.tm.gov.lv
Tiesu portāls: www.tiesas.lv
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija: www.varam.gov.lv

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes		
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs	
Zina tiesību sistēmu. Zina un izprot nozares normatīvo regulējumu un tā piemērošanu profesionālajā darbībā. Spēj nodibināt darba tiesiskās attiecības.	2. Tiesību zinību pamati. (20% no moduļa kopējā apjoma)	2.1. Tiesību jēdziens, vispārējie tiesību principi un tiesību normas. 2.2. Tiesību nozares un personas tiesībspēja un rīcībspēja. 2.3. Civiltiesību pamatjautājumi. 2.4. Darba tiesību pamatjautājumi. 2.4.1. Individuālo darba tiesību būtība, nozīme, pamatjēdzieni un normas. 2.4.2. Kolektīvo darba tiesību būtība, nozīme, pamatjēdzieni un normas. 2.5. Informāciju un komunikāciju tiesību pamatjautājumi. 2.6. Nozares un konkrētās profesijas tiesiskais regulējums.	Apraksta tiesību lokus, tiesību nozares un apakšnozares un tiesību sistēmu Latvijā.	Izprot Latvijas tiesību sistēmas saturu un iezīmes, tiesību nozaru un apakšnozaru regulējuma priekšmetu.	Mācību vizīte	Iepriekš pieteikta mācību vizīte uz varas, valsts pārvaldes vai sabiedriskās domas institūcijām (atbilstoši izglītības iestādes un izglītojamo iespējām), piemēram, Ministru kabinetu, Saeimu, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, Tiesībsarga biroju, ministrijām un to padotības iestādēm, pašvaldībām un to iestādēm, Latvijas televīziju. Ja iespējams, ieteicams kopā ar izglītojamiem apmeklēt kādu atklātu tiesas sēdi. Mācību ekskursijai jābūt sagatavotai un plānotai. Ja apmeklē kādu institūciju, būtiski, lai institūcijas darbinieki un vizītes vadītājs būtu informēti par ekskursijas mērķi, vēlamu saturu, kā arī iespējamiem jautājumiem. Katram izglītojamam jāgatavo vienotas formas mācību vizītes pārskata lapa, kurā var atzīmēt gūtos iespaidus un apkopot atziņas un ieguvumus.	
			Definē normatīvo aktu hierarhiju un sistēmu Latvijā.	Izprot normatīvo aktu hierarhiju un piemērošanu profesionālajā darbībā.			Tiesas izspēle
			Apraksta darba tiesību regulējuma pamatus, darbinieka tiesības un pienākumus un darba devēja tiesības un pienākumus.	Izprot darba tiesību regulējumu un prot analizēt darba līgumu.	Tiesas izspēle		
			Identificē intelektuālā īpašuma regulējuma priekšmetu, normatīvos aktus un regulējuma attīstības tendences.	Novērtē intelektuālā īpašuma nozīmi uzņēmējdarbībā un apzinās intelektuālā īpašuma tiesiskajā regulējumā paredzēto iespēju izmantošanu katrā uzņēmumā.			
		Identificē profesionālās darbības nozares normatīvā regulējuma priekšmetu un saturu.	Prot izmantot normatīvos aktus, kas reglamentē noteiktu profesionālās darbības nozari.				

						<p>un pieņem lēmumu; 10) tiesnesis nolasa spriedumu.</p> <p>Plānoti ataino kādu tiesas procesu, sadalot lomas izglītojamiem par kādu nozīmīgu izskatāmo lietu. Jāiesaista maksimāli liels dalībnieku skaits.</p> <p>Izskatāmā lieta var būt reāls gadījums no mūsdienām vai vēstures, situācija izglītības iestādē vai cits aktuāls jautājums; galvenais, lai lieta būtu diskutabla, lai nevarētu viegli sagatavot spriedumu.</p>
--	--	--	--	--	--	---

Ieteicamie avoti

Balodis, K. Ievads civiltiesībās. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.

Catlaks, G., Ikstens, J. Politika un tiesības vidusskolai. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2006.

Meikališa, Ā. Strada, K. Tiesu varas institūciju tiesības. – Rīga: P&K, 1999.

Neimanis, J. Ievads tiesībās. – Rīga: Renovata, 2004.

Pleps, J., Pastars, E., Plakane, I. Konstitucionālās tiesības. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.

Stucka, A. Administratīvās tiesības. – Rīga: Juridiskā koledža, 2006.

Valters, P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. – Rīga: Divergens, 2001.

Vītiņš, V. Vispārējs tiesību pārskats. 2. izd./V. Birkava priekšvārds un komentāri. – Rīga: Verdikts, 1993.

Spēkā esošie normatīvie un tiesību akti

Interneta resursi

Saeima: www.saeima.lv

Ministru kabinets: www.mk.gov.lv

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija: www.varam.gov.lv

Ārlietu ministrija: www.mfa.gov.lv

Aizsardzības ministrija: www.mod.gov.lv

Iekšlietu ministrija: www.iem.gov.lv

Tieslietu ministrija: www.tm.gov.lv

Tiesībsarga birojs: www.tiesibsargs.gov.lv

Latvijas Republikas Satversmes tiesa: www.satv.tiesa.gov.lv

Tiesu portāls: www.tiesas.lv

Centrālās vēlēšanu komisijas mājas lapa: www.cvk.lv

ANO Pastāvīgā koordinatora Latvija birojs: www.un.lv

Eiropas Savienības portāls: <http://europa.eu>

ES māja: www.esmaja.lv

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Videjs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina indivīdu raksturojošos psiholoģijas pamatjēdzienus. Izprot kopīgo un atšķirīgo savā personībā un citu indivīdu vērtībās. Spēj veidot tolerantu attieksmi pret sociālo faktoru atšķirībām.	3. Indivīdu raksturojošie psiholoģijas pamatjēdzieni. (15% no kopējā mācību stundu skaita)	3.1. Kognitīvo procesu sistēma.	Nosauc katra kognitīvā procesa – sajūtu, uzmanības, uztveres, atmiņas un domāšanas – nozīmi un funkcijas dažāda veida zināšanu un prasmju apguves procesā.	Salīdzina katra kognitīvā procesa – sajūtu, uzmanības, uztveres, atmiņas un domāšanas – nozīmi un funkcijas dažāda veida zināšanu un prasmju apguves procesā.	Darbs ar tekstu	Izglītojamaais iepazīstas ar tekstiem, kuros aprakstīti dažādi indivīdu raksturojoši psiholoģijas pamatjēdzieni, un analizē tos. Pedagogam vēlams sagatavot presē pieejamos materiālus, kuros aprakstītas situācijas un attiecības, kādas veidojas izglītojamo vienaudžiem.
		3.2. Intelektu un kreativitāti.	Nosauc šādu jēdzienu atšķirības: analītiskais intelekts, emocionālais intelekts.	Izskaidro šādu jēdzienu atšķirības: analītiskais intelekts, emocionālais intelekts.		
		3.3. Emocijas un jūtas, garastāvoklis un stress.	Definē stresa vadīšanu.	Izskaidro stresa vadīšanu.		
		3.4. Vajadzības un motivācija.	Apraksta A. Maslova vajadzību hierarhijas modeli.	Izskaidro, ka cilvēkiem ir dažādas vajadzības.		
		3.5. Bioloģisko un sociālo faktoru loma indivīda attīstībā – psihiskās veselības priekšnosacījumi.	Nosauc dažādus motivācijas veidus	Analizē cilvēka uzvedību, pamatojoties uz novērotajiem kognitīvajiem procesiem, emocijām un motivācijas izpausmēm.		
		3.6. Cilvēka attīstības posmi.	Nosauc svarīgākos bioloģiskos un sociālos faktorus, kas ietekmē cilvēka attīstību	Raksturo bioloģisko un sociālo faktoru ietekmi uz personības īpašībām un kognitīvo spēju veicināšanu.		
		3.7. Personības jēdziens, dažādas pieejas personības skaidrošanā.	Apraksta sociālās vides ietekmi uz psihisko veselību.	Atšķir veselīga un neveselīga dzīvesveida veicinošos faktorus.		
		3.8. Sociāli nosacītas personības īpašības: pašvērtējums, pretenziju līmenis, subjektīvā kontrole, pašefektivitāte, vērtības.	Nosauc cilvēka attīstības posmus.	Raksturo cilvēka attīstības posmus, to		

				pazīmes.	
			Nosauca personības iezīmes.	Atšķir šādus jēdzienus: cilvēks, indivīds, personība.	
			Nosauca sociāli nosacītas personības īpašības.	Raksturo personības jēdzienu atšķirības.	
			Apraksta tolerantu attieksmi pret sociālo faktoru atšķirībām.	Veido tolerantu attieksmi pret sociālo faktoru atšķirībām.	
			Nosauca kopīgo un atšķirīgo savā personībā un citu indivīdu vērtības.	Salīdzina kopīgo un atšķirīgo savā personībā un citu indivīdu vērtības.	

Ieteicamie avoti

- Borns, L. E., Ruso, N. F. Psiholoģija. 1.–4. daļa. – Rīga: RaKa, 2001.
- Borns, L. E., Ruso, N. F. Psiholoģija. Skolotāja grāmata. 1.–4. daļa. – Rīga: RaKa, 2001.
- Jungs, K. G. Psiholoģiskie tipi. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1993.
- Karpova, Ā. Personība. Teorijas un to radītāji. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
- Kārters, F., Rasels, K. Domāšanas māksla. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Kreišmane, I., Vagare, R., Gulbe, K. Ievads psiholoģijā vidusskolai. – Rīga: Pētergailis, 2000.
- Nucho, A. O., Vidnere, M. Stresa menedžments, tā vadīšana un profilakse. – Rīga: AGB, 1999.
- Psiholoģija vidusskolai. Skolēna grāmata. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Psiholoģija vidusskolai. Skolotāja grāmata. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Psiholoģijas vārdnīca. – Rīga: Mācību grāmata, 1999.
- Puškarevs, I. Attīstības psiholoģija. – Rīga: RaKa, 2001.
- Vorobjovs, A. Vispārīgā psiholoģija. – Rīga: Izglītības soļi, 2000.
- Vuorinens, R., Tūnala, E. Psiholoģijas pamati. Cilvēka attīstības posmi. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina un izprot morāles nozīmi sociālajās attiecībās. Spēj cienīt intelektuālo īpašumu un godprātīgi to izmantot. Spēj cienīt privātīpašumu un privātumu.	4. Morāle un sabiedrība. (15% no kopējā mācību stundu skaita)	4.1. Vara, vardarbība, nevardarbība. 4.2. Pretošanās, nepakļaušanās. 4.3. Morāles nozīme sociālajās attiecībās. 4.4. Laulības un ģimenes ētiskie aspekti. 4.5. Informācijas sabiedrības un patērniecības ētiskie aspekti.	Nosauc atšķirību starp varu un vardarbību.	Izskaidro dažādas garīgās un fiziskās vardarbības formas.	Demonstrēšana Dubultā dienasgrāmata	Pedagogs demonstrē fragmentus no J. Podnieka dokumentālajām filmām "Vai viegli būt jaunam?", "Vai viegli būt jaunam? Pēc 10 gadiem", "Vai viegli būt jaunam? Pēc 20 gadiem". Pedagogs sagatavo darba lapas, nosaka uzdevumus, kuri jāveic pēc atbilstoša fragmenta noskatīšanās. Fragmenti saturiski un laika ziņā jāizvēlas tā, lai izglītojamie informāciju spētu uztvert kopumā. Izglītojamie lasa fragmentu no Ē. Fromma darba "Mīlestības māksla". Lapu sadala 2 daļās. Lasot tekstu, lapas vienā daļā izglītojamais ieraksta svarīgāko informāciju, bet lapas otrā daļā – savus komentārus, atziņas, pārdomas, pārdzīvojumus saistībā ar konkrēto tekstu.
			Identificē vardarbības izpausmes pašam pret sevi (piemēram, bulīmija, anoreksija, vainas un baiļu sajūta, pārspīlēta uztraukšanās par citu viedokli, nekritiska sevis pakļaušana ārējām prasībām).	Izskaidro vardarbības izpausmes pašam pret sevi (piemēram, bulīmija, anoreksija, vainas un baiļu sajūta, pārspīlēta uztraukšanās par citu viedokli, nekritiska sevis pakļaušana ārējām prasībām).		
			Formulē nepieciešamību saskaņot individuālās vēlmes ar citu vajadzībām un vēlmēm.	Izvēlas tolerantu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām, veicinot to iekļaušanu sabiedrībā		
			Definē ētiskās problēmas informācijas sabiedrībā un komunikācijā.	Izvērtē atsauksmes interneta portālos un reklāmās, izmanto ētikas principus internetā.		
			Saskata saistību starp brīvu izvēli un atbildību, min piemērus.	Izvērtē ētiskās dilemmas mūsdienu sabiedrībā.		
			Apzinās morāles nozīmi sociālajās attiecībās.	Izmanto argumentācijai jēdzienus: patērniecība, privātums, informācijas un komunikācijas sabiedrība, lojalitāte, mīlestība, laulība, globalizācija.		

Ieteicamie avoti

- Augškalne, I. Antoloģija ētikā. – Rīga: RaKa, 2001.
- Berlins, J. Četras esejas par brīvību. – Rīga: Sprīdītis, 2000.
- Fromms, Ē. Mīlestības māksla. – Rīga: Jumava, 1994.
- Fuko, M. Uzraudzīt un sodīt. – Rīga: Omnia mea, 2001.
- Hanovs, D., Mihailovs, I. J., Tēraudkalns V. Globalizācija: teorijas un prakses. – Rīga: [b. i.], 2006.
- Kūle, M. Eirodzīve: formas, principi, izjūtas. – Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2006.
- Lasmane, S. 20. gadsimta ētikas pavērsieni. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Lasmane, S. Rietumeiropas ētika no Sokrāta līdz postmodernismam. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
- Milts A. Ētika. Saskarsmes ētika: lekciju kurss. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Milts, A. Ētika. Personības un sabiedrības ētika: lekciju kurss. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Rietumeiropas morāles filozofija./Sak. S. Lasmane. – Rīga: LU, 2006.
- Rubene M. No Tagadnes uz tagadni. – Rīga: Minerva, 1995.
- Rubenis A. Ētika XX gadsimtā. Praktiskā ētika. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Vēbers M. Politika kā profesija un aicinājums. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina lēmumu pieņemšanas stratēģijas. Izprot garīgo veselību kā personīgu mērķi un kā līdzekli citu sev svarīgu mērķu sasniegšanai. Spēj apzināties izvēles brīvību attiecībā uz veselību ietekmējošiem paradumiem.	5. Personības loma veselību ietekmējošas uzvedības izvēlē. (15% no kopējā mācību stundu skaita)	5.1. Personības vispusīga attīstība un pilnveidošanās. 5.2. Garīgā veselība. 5.3. Pašizziņa. 5.4. Izvēles brīvība attiecībā uz veselību ietekmējošiem paradumiem, lēmumu pieņemšana. 5.5. Personīgā atbildība un gatavība kontrolēt apstākļus, kas ietekmē lēmumu pieņemšanu.	Definē personības lomu lēmumu pieņemšanā.	Salīdzina dažādas lēmumu pieņemšanas stratēģijas, piemēram, lēmumu pieņemšanas koks, E. Bono sešu cepuru metode.	Grafiski informācijas organizēšanas paņēmieni	Izglītojamie domu kartes veidā attēlo, piemēram, apreibinošo vielu lietošanas sociālās sekas.
			Definē jēdzienus: garīgums, garīgā veselība (emocionāla un intelektuāla līdzsvarotība, augsta darbaspējas pakāpe, gatavība veidot produktīvas attiecības ar citiem cilvēkiem un pārvarēt iespējamās grūtības).	Analizē problēmu situācijas, izdara secinājumus par pašvērtējuma un pašcieņas nozīmi lēmumu pieņemšanā par savu izturēšanos vai uzvedību.	Prāta vētra	Iespējams identificēt gan sākotnējo zināšanu un izpratnes līmeni, gan mācību procesā apgūto. Iespējama visu izglītojamo līdzdalība neatkarīgi no zināšanu līmeņa. Prāta vētras laikā tiek apkopotas idejas, priekšstati, vēlmes, priekšlikumi, minējumi. Izteiktās domu nekritizē un nevērtē.
			Pamato garīgo veselību kā personīgu mērķi un līdzekli citu sev svarīgu mērķu sasniegšanai.	Diskutē par garīgas pilnveidošanās iespējām.	Mācību spēle	Spēle "Cepures". Norise: pedagogs sadala klasi grupās pa 6–8 dalībniekiem. Katrā grupā dalībnieki no aploksnas izvelk zīmīti ar uzdevumu. Uzdevumu nerāda savas grupas dalībniekiem, bet cenšas precīzi to izpildīt. Viena grupas daļa izveido no papīra (avīzes) cepuri un mēģina pierunāt pārējos savas grupas dalībniekus to uzlikt galvā. Otra grupas daļa arī saņem uzdevumu izveidot cepuri, bet nekādā gadījumā nedrīkst to likt galvā.
			Pamato riska un aizsargfaktoru ietekmi veselīga lēmuma pieņemšanā un veselībai labvēlīgas uzvedības īstenošanā.	Vērtē riska un aizsargfaktoru ietekmi veselīga lēmuma pieņemšanā un veselībai labvēlīgas uzvedības īstenošanā.		Pēc noteikta laika, kad visi dalībnieki ir darbojušies atbilstoši uzdevumam, uz tāfeles pieraksta visus izmantotos pierunāšanas paņēmienus, tiem pretim – visus izmantotos atteikšanās paņēmienus.
			Vērtē sevi dažādās sociālajās lomās.	Veido pašvērtējumu, pamatojoties, piemēram, uz savu vērtību, prasmju, spēju, rakstura, temperamenta, vajadzību izpēti.		Noslēgumā tiek izdarīti secinājumi,

			Izskaidro izvēles brīvību attiecībā uz veselību ietekmējošiem paradumiem.	Realizē izvēles brīvību attiecībā uz veselību ietekmējošiem paradumiem.	Venna diagramma	kādi ir iespējamie veidi nedarīt to, ko kāds vēlas uzspiest. Izglītojamie salīdzina 2 jēdzienus: brīvība un atbildība. Uz papīra lapas izglītojamais veido savu diagrammu, meklējot jēdzienu kopīgās un atšķirīgās iezīmes. Pēc iepriekš noteikta laika pedagogs var veidot lielu diagrammu uz tāfeles, uzklusot izglītojamo viedokļus, kurus viņi pamato ar argumentiem.
--	--	--	---	---	-----------------	--

Ieteicamie avoti

Nucho A., Vidnere A. Garīgās veselības veicināšana. – Rīga: RaKa, 2002.

Rubana I. M., Rupenheite I., Micāne L., Miķelsone V. Veselības mācība vidusskolai. 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2005. – 10.–17. lpp.

Valbis J. Skolēna personības attīstība – izglītības virsuzdevums. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina un izprot profesionālās izaugsmes plānošanas būtību un tās nozīmi. Spēj novērtēt savas personīgās prasmes, noteikt savas izglītības pilnveides vajadzības un plānot personīgo profesionālo izaugsmi.	6. Karjeras plānošana – personīgo prasmju novērtēšana un profesionālās izaugsmes noteikšana. (10% no moduļa kopējā apjoma)	6.1. Savu personīgo prasmju novērtēšana un personīgās profesionālās izaugsmes plānošana. 6.2. Iekļaušanas darba tirgū. Efektīvas pielāgošanas stratēģijas.	Atpazīst mācīšanās un pašmācības prasmi kā veidu, lai plānotu personīgo profesionālo izaugsmi.	Novērtē mācīšanās un pašmācību prasmes kā veidu, lai uzlabotu personīgo profesionālo attīstību saskaņā ar jau izdarīto izvēli.	Piecrinde Projekta darbs	Rakstīšanas noteikumi: 1. rinda: patība (tēma, par kuru raksta, 1 vārds); 2. rinda: dziļa, sarežģīta (2 īpašības vārdi, kas apraksta šo tēmu); 3. rinda: šaubas, domāšana, jūtas (3 vārdos aprakstīta attīstība, darbība par doto tēmu); 4. rinda: savas esības izpratnes meklējumi (frāze no 4 vārdiem, kas izsaka rakstītāja attieksmi pret doto tēmu); 5. rinda: es Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar darba uzdevumiem: izveidot ideju karti par personīgo prasmju novērtēšanu; izveidot ideju karti par profesionālās izaugsmes iespējām; sagatavot prezentāciju par sava darba rezultātiem, pamatojoties uz izveidotajām ideju kartēm. Izglītojamais meklē informāciju un sagatavo nepieciešamos materiālus prezentācijas daļai. Papildu uzdevumi izglītojamajam prezentācijas laikā: uzmanīgi vērot citu izglītojamo prezentācijas, jautāt par citu izglītojamo iegūto pieredzi, vērtēt citu izglītojamo prezentācijas; atbildēt uz jautājumiem, vērtēt savu veikumu.
			Iegūstot jaunas zināšanas un prasmes par sociālajām attiecībām, novērtē efektīvu uzvedības modeli, kas sekmē profesionālo izaugsmi.	Iegūstot jaunas zināšanas un prasmes par sociālajām attiecībām, veido efektīvu uzvedības modeli, kas sekmē profesionālo izaugsmi.		

					Vizualizēšana	Izglītojamais uzzīmē kādas pēdējā laikā lasītas grāmatas galveno varoņu savstarpējās attiecības, norādot varoņu attieksmi citam pret citu un pamatojot šo attieksmi ar būtiskiem uzvedības faktiem.
--	--	--	--	--	---------------	---

Ieteicamie avoti

Darba pasaules un karjeras izpēte. Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem projektu nedēļas vadīšanai 7.–9. klasēs. – Rīga: PIAP, 2004.

Karjeras attīstības atbalsts. Rokasgrāmata politikas veidotājiem. – Rīga: OECD, 2004.

Karjeras iespēju izpēte. Metodiskais palīglīdzeklis skolotājiem/klašu audzinātājiem profesionālās orientācijas darbā. – Rīga: PIAA, 2004.

Karjeras izglītība 10.–12. klasei. Skolotāja rokasgrāmata. – Rīga: PIAA, 2006.

Karjeras izglītība 7.–9. klasei. Skolotāja rokasgrāmata. – Rīga: PIAA, 2006.

Karjeras izglītības mērķi pamatskolā. Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem pamatskolas skolēnu zināšanu, prasmju un iemaņu veidošanai starppriekšmetu tēmā. – Rīga: PIAA, 2004.

Svence, G. Attīstības psiholoģija. Mācību līdzeklis. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Spēkā esošie normatīvie un tiesību akti

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamiem noteikt mācību sasniegumus, salīdzinot ar būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamo atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamo mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata apguves sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagoģs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākus tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada beigās.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamo sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamo sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamiem iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutiskas, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva sasnieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Diskusija, aptauja, tests.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Diskusija, aptauja, tests, novērošana, individuālais darbs, pāru darbs, grupu darbs, individuālo rezultātu attīstības dinamikas un taktiskās sagatavotības līmeņa izvērtēšana, individuāls vai grupas projekts, referāts.	Praktisks, rakstisks, mutisks vai kombinēts pārbaudes darbs, individuāls vai grupas projekts.
Vērtētājs	Pedagoģs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagoģs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagoģs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagoģs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagoģs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums ir aprakstošs.	Vērtējums ir aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagoģs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Moduļa īstenošanai nepieciešamie mācību un materiālie līdzekļi

Modulis	Mācību un materiālie līdzekļi	Daudzums
"Sociālās un pilsoniskās prasmes"	1. Mācību literatūra	
	1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra attiecināmos mācību priekšmetos (publicēta internetā VISC mājas lapas sadaļā "Mācību literatūra").	Pēc nepieciešamības
	1.2. Papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem paredzētā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: izdales materiāls ar teorijas izklāstu, praktiskie uzdevumi, sagataves praktisko uzdevumu veikšanai.	Pēc nepieciešamības
	1.3. Uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas u. tml. izdevumi.	Pēc nepieciešamības
	1.4. Periodiskie izdevumi.	Pēc nepieciešamības
	1.5. Interneta resursi.	Pēc nepieciešamības
	2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas	
	Datori ar interneta pieslēgumu	Atbilstoši izglītojamo skaitam
	Projektors	1 vienība
	Interaktīvā tāfele	1 vienība
	Audio vizuālie līdzekļi	Pēc nepieciešamības

Moduļa apraksts

2. līmenis

Moduļa mērķis	Padziļināt zināšanu sabiedrībā nepieciešamās personīgās, starppersonu un pilsoniskās zināšanas un prasmes, veicinot izglītojamā sagatavošanos pieaugušo dzīvei un veidojot pamatu turpmākām mācībām un darba dzīvei.
Moduļa uzdevumi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nodrošināt izglītojamajam iespēju apgūt zināšanas un prasmes pilnīgai līdzdalībai pilsoniskajā un darba dzīvē. 2. Veicināt izglītojamā prasmi veidot un kritiski analizēt mijiedarbību ar citiem cilvēkiem. 3. Attīstīt izglītojamā prasmi radoši, kritiski un patstāvīgi domāt, veicinot toleranci un izpratni par sabiedrības daudzveidību. 4. Attīstīt izglītojamā spēju rīkoties saskaņā ar morāles principiem. 5. Attīstīt izglītojamā izpratni par personīgo un sabiedrības atbildību par katra cilvēka veselību.
Moduļa ieejas nosacījumi	Apgūta moduļa "Sociālās un pilsoniskās prasmes" 1. līmeņa programma.
Moduļa apguves novērtēšana	<p>Lai daudzpusīgi un iespējami objektīvi novērtētu katra izglītojamā mācību sasniegumus, vērtējumā tiek iekļauts apgūto zināšanu apjoms, iegūtās iemaņas un prasmes, izglītojamā attieksme mācību procesā, izglītojamā individuālās attīstības dinamika.</p> <p>Novērtēšanu var veikt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pedagogs ikdienas mācību procesā un moduļa apguves noslēgumā; • izglītojamie savstarpējā novērtēšanā mācību procesā; • izglītojamais savu sasniegumu pašnovērtēšanā. <p>Izglītojamo sasniegumi tiek vērtēti 10 ballu vērtēšanas skalā. Mācību procesa laikā pedagogs organizē kārtējās un noslēguma pārbaudes. Kārtējās pārbaudes tiek organizētas mācību temata apguves laikā ar diagnosticējošu mērķi. Pārbažu skaitu, izpildes laiku, formu un vērtēšanas kritērijus nosaka pedagogs atbilstoši pārbaudes mērķiem un izglītojamo sagatavotībai. Noslēguma pārbaudes darbus ieteicams organizēt pēc katra temata apguves, ņemot vērā katra temata mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatorus, ar mērķi novērtēt apgūtās zināšanas, iemaņas un prasmes atbilstoši moduļa prasībām un izglītojamo prasmēm izmantot zināšanas nestandarta situācijās. Apkopojošo vērtējumu pedagogs sagatavo mācību pusgada un mācību gada beigās.</p>

Moduļa saturs

2. līmenis

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina Latvijas Republikas Satversmē ietvertās normas tiesiskas un pilsoniskas sabiedrības kontekstā. Izprot sabiedrību vienojošās vērtības. Spēj identificēt un ievērot pilsoniskās tiesības un pildīt pilsoniskos pienākumus.	1. Tiesiskā apziņa un pilsoniskā apziņa. (25% no moduļa kopējā apjoma)	1.1. Tiesiskās apziņas izpratne un nozīme mūsdienu sabiedrībā. 1.2. Pilsoniskās apziņas izpratne, avoti un nozīme mūsdienu sabiedrībā. 1.2.1. Pilsoniskie pienākumi un tiesības. 1.2.2. Pilsoniskā apziņa un valstiskā apziņa. Pilsoniskā atbildība un līdzdalība valsts attīstības procesos.	Formulē valstiskās, tiesiskās un pilsoniskās apziņas jēdzienus, to saturu un atšķirīgo	Izprot valstiskās, tiesiskās un pilsoniskās apziņas jēdzienus un izskaidro to nozīmi valsts pastāvēšanā un attīstībā.	Argumentētā eseja	Argumentētās esejas temats "Pilsonisko pienākumu pildīšana – jā vai nē." Argumentētajai esejai ir noteikta struktūra. Ievads – par doto tematu formulē savu viedokli, kuru nevar mainīt argumentācijas gaitā. Iztirzājums – tēzi pierāda tieši, izklāstot argumentus, vai netieši – izvirzot antitēzi un pierādot tās aplamumu. Par argumentiem izmantojami fakti no pieredzes, koncepcijas un nostādnes. Noslēgums – kopsavilkums un secinājumi.
			Apraksta Latvijas Republikas Satversmes regulējuma priekšmetu un saturu.	Izskaidro Latvijas Republikas Satversmes nozīmi un valsts pamatvērtības.		
			Identificē sabiedrību vienojošās vērtības.	Apzinās un pamato sabiedrības vienotības nozīmi.		
			Uzskaita pilsoniskos pienākumus, izprot to pildīšanas nozīmi.	Apzinās pilsonisko pienākumu pildīšanas nozīmi.		
			Nosaka pilsonisko tiesību lietošanas iespējas.	Apzinās pilsonisko tiesību saturu un lietošanas nozīmi.		

Ieteicamie avoti

Autoru kolektīvs. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. – Rīga: Izglītības soļi, 2000.

Broks, J. Tiesību filozofija. – Rīga: BAT, 2004.

Catlaks, G., Ikstens, J. Politika un tiesības vidusskolai. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.

Dišlers, K. Demokrātiskas valsts iekārtas pamati. – Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1931.

Hanovs, D., Mihailovs, I. J., Tēraudkalns, V. Globalizācija: teorijas un prakses. – Rīga, 2006.

Jakubaņecs, V. Tiesiskā apziņa. – Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2006.

Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 201

Latvijas valsts un tiesību vēsture. Palīgs studiju kursa apguvē. – Rīga: P&K, 2000.

Pleps, J., Pastars, E. Saeimas atļaušana. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Pleps, J., Pastars, E., Plakane, I. Konstitucionālās tiesības. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
Streļčonoks, J. Valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi un aizliegumi shēmās. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
Stucka, A. Administratīvās tiesības. – Rīga: Juridiskā Koledža, 2006.
Valters, P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. – Rīga: Divergens, 2001.
Vītiņš, V. Vispārējs tiesību pārskats. 2. izd./V. Birkava priekšvārds un komentāri. – Rīga: Verdikts, 1993.
Spēkā esošie normatīvie un tiesību akti
Interneta resursi
ANO Pastāvīgā koordinatora Latvija birojs: www.un.lv
Centrālās vēlēšanu komisijas mājas lapa: www.cvk.lv
Eiropas Savienības portāls: <http://europa.eu>
ES māja: www.esmaja.lv
Latvijas Republikas Satversmes tiesa: www.satv.tiesa.gov.lv
Ministru kabinets: www.mk.gov.lv
Saeima: www.saeima.lv
Tiesībsarga birojs: www.tiesibsargs.gov.lv

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Videjs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina tiesisko interešu aizstāvības veidus un iespējas. Izprot indivīda tiesības, pienākumus un atbildību. Spēj apzināties savu atbildību tiesisko interešu aizsardzības gadījumos.	2. Tiesisko interešu aizsardzība un aizstāvība. (20% no moduļa kopējā apjoma)	2.1. Civiltiesiskie aizsardzības līdzekļi. 2.2. Administratīvais process. 2.3. Personas tiesības un kārtība, kādā vērsties tiesībsargājošās institūcijās. 2.4. Personu tiesības, pienākumi un atbildība kriminālprocesā. 2.5. Personu tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību un iesniegšanas kārtība. 2.6. Personu tiesisko interešu aizsardzība Satversmes tiesā, Eiropas un citās starptautiskajās tiesās.	Formulē tiesisko interešu aizstāvības veidus un institūcijas.	Izskaidro tiesībsargājošās, kontroles un uzraudzības institūciju funkcijas Latvijā.	Darbs ar tekstu	Izglītojamaais iepazīstas ar tekstiem, kuros aprakstīti dažādi tiesisko interešu aizsardzības un aizstāvības gadījumi, un analizē tos. Pedagogam vēlams sagatavot presē pieejamos materiālus, kuros aprakstītas situācijas un attiecības, kādas veidojas izglītojamo vienaudžiem.
			Formulē šķirējtiesu lomu un funkcijas.	Izprot šķirējtiesu darbības atšķirības no Latvijas Republikas tiesu sistēmas tiesām.		
			Nosauc Eiropas un citu starptautisko tiesu veidus.	Izprot vērtībās Eiropas un starptautiskajās tiesās principus.		
			Prot uzrakstīt vienkāršu iesniegumu administratīvajā procesā un darba tiesību lietā	Izskaidro personas tiesības, pienākumus un atbildību tiesisko interešu aizsardzības procesā. Apzinās savu atbildību tiesisko interešu aizsardzības gadījumos.		
			Formulē Satversmes tiesas izveides mērķi un nozīmi.	Izprot konstitucionālās sūdzības iesniegšanas gadījumus un kārtību.		

Ieteicamie avoti

Autoru kolektīvs. Administratīvais process tiesā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008.

Catlaks, G., Ikstens, J. Politika un tiesības vidusskolai. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2006.

Ķīpēna K., Vilks A. Kriminoloģija. Mācību grāmata. – Rīga: Nordik, 2004.

Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Meikališa, Ā., Strada, K. Tiesu varas institūciju tiesības. – Rīga: P&K, 1999.

Mežulis, D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2001.

Neimanis, J. Ievads tiesībās. – Rīga: Renovata, 2004.

Pleps, J., Pastars, E. Saeimas atļaušana. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Rodiņa, A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009.
Stucka, A. Administratīvās tiesības. – Rīga: Juridiskā koledža, 2006.
Vītiņš, V. Vispārējs tiesību pārskats. 2. izd./V. Birkava priekšvārds un komentāri. – Rīga: Verdikts, 1993.
Zahars, V. Notiesātie – tauta tautā/Kriminālsodu izpildes problēmas. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Spēkā esošie normatīvie un tiesību akti

Interneta resursi

Aizsardzības ministrija: www.mod.gov.lv
ANO Pastāvīgā koordinatora Latvija birojs: www.un.lv
Ārlietu ministrija: www.mfa.gov.lv
Centrālās vēlēšanu komisijas mājas lapa: www.cvk.lv
Eiropas Savienības portāls: <http://europa.eu>
ES māja: www.esmaja.lv
Iekšlietu ministrija: www.iem.gov.lv
Latvijas Republikas Satversmes tiesa: www.satv.tiesa.gov.lv
Ministru kabinets: www.mk.gov.lv
Saeima: www.saeima.lv
Tiesībsarga birojs: www.tiesibsargs.gov.lv
Tieslietu ministrija: www.tm.gov.lv
Tiesu portāls: www.tiesas.lv
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija: www.varam.gov.lv

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina efektīvas saskarsmes priekšnosacījumus. Izprot sociālo attiecību dažādību. Spēj apzināties savu un citu personību, tās izaugsmes veicinošos un kavējošos faktoros. Spēj veidot un kritiski analizēt mijiedarbību ar citiem cilvēkiem.	3. Indivīds sociālās attiecībās. (15% no kopējā mācību stundu skaita)	3.1. Sociālā percepcija, starppersonu uztveres efekti. 3.2. Saskarsme. 3.3. Konflikti. 3.4. Sociālās attiecības. 3.5. Grupa un tās veidi, procesi grupā. 3.6. Sociālās lomas, statuss un normas. 3.7. Sociālie procesi organizācijā. 3.8. Indivīda uzvedība lielajās grupās, kolektīvā uzvedība. 3.9. Masu komunikācija. 3.10. Sociālās attiecības dažādās kultūrvidēs, jauniešu subkultūra.	Zina un izprot šādus jēdzienus: stereotips, aizspriedums.	Spēj atšķirt izplatītos stereotipus no personības īpašībām.	Koopratīvās mācīšanās metodes (pāru darbs, grupu darbs)	Izglītojamie pāros vai grupā veido komiksu "Saņem!" par cilvēku uzvedības veidiem konfliktsituācijās. Pēc tam tiek veidota improvizēta komiksu izstāde un to prezentācija pārējām grupām vai pāriem.
			Zina un izprot komunikācijas funkcijas.	Novērtē verbālās un neverbālās saskarsmes lietošanas aktualitāti.		
			Nosauc efektīvas saskarsmes priekšnosacījumus.	Izmanto dažādus efektīvas saskarsmes paņēmienus.		
			Zina un izprot konfliktu cēloņus, attīstību un risināšanas stratēģijas.	Risina konfliktu modelētā vienkāršā konfliktsituācijā.		
			Atšķir situāciju, kad tiek pārliecināts, no situācijas, kad noris viedokļu apmaiņa.	Salīdzina un analizē pretējus argumentus.		
			Zina jēdzienus: draudzība, mīlestība, agresija.	Analizē agresijas ietekmi uz attiecībām		
			Izprot jēdzienu grupa un zina grupu veidus.	Raksturo dažādu grupu veidus.		
			Izprot procesus grupā un zina lēmuma pieņemšanas posmus grupā.	Atpazīst dažādus procesus grupā un raksturo tos, piedalās grupas lēmuma pieņemšanas procesā modelētā situācijā.		
			Zina jēdzienus: sociālā loma, statuss grupā.	Skaidro atšķirības starp sociālām lomām un statusiem.		
Izprot indivīda uzvedību pūlī un masu ietekmēšanas veidus.	Saskata indivīdu vai dažādu grupu vērtību sistēmu atšķirības,					

				salīdzina un analizē tās.		
			Izprot līdera lomu grupā, zina līdera pozīciju un līderības stilus.	Novēro un analizē grupas dalībnieku un līdera uzvedību grupā.		

Ieteicamie avoti

- Borns, L. E., Ruso, N. F. Psiholoģija. 1.–4. daļa. – Rīga: RaKa, 2001.
- Borns, L. E., Ruso, N. F. Psiholoģija. Skolotāja grāmata. 1.–4. daļa. – Rīga: RaKa, 2001.
- Jungs, K. G. Psiholoģiskie tipi. – Rīga: Zvaigzne, 1993.
- Karpova, Ā. Personība. Teorijas un to radītāji. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
- Kārteris, F., Rasels, K. Domāšanas māksla. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Kreišmane, I., Vagare, R., Gulbe, K. Ievads psiholoģijā vidusskolai. – Rīga: Pētergailis, 2000.
- Nucho, A. O., Vidnere, M. Stresa menedžments, tā vadīšana un profilakse. – Rīga: AGB, 1999.
- Psiholoģija vidusskolai. Skolēna grāmata. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Psiholoģija vidusskolai. Skolotāja grāmata. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Psiholoģijas vārdnīca. – Rīga: Mācību grāmata, 1999.
- Puškarevs, I. Attīstības psiholoģija. – Rīga: RaKa, 2001.
- Vorobjovs, A. Vispārīgā psiholoģija. – Rīga: Izglītības solī, 2000.
- Vuorinens, R., Tūnala E. Psiholoģijas pamati. Cilvēka attīstības posmi. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Videjs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
<p>Zina jēdzienus: bioētika un ekoētika.</p> <p>Izprot bioētikas un ekoētikas jēgu un nozīmīgākās problēmas.</p> <p>Spēj analizēt un vērtēt mūsdienu sabiedrības un dabas vides ētiskās problēmas.</p> <p>Spēj novērtēt vēsturiskās un sociālās atmiņas nozīmi cilvēka morāles un patības veidošanā un attīstībā.</p>	<p>4. Morālās problēmas mūsdienu pasaulē. (15% no kopējā mācību stundu skaita)</p>	<p>4.1. Ētiska attieksme pret vidi un vēsturi.</p> <p>4.2. Ekoētika, izpratne par ekoētiku.</p> <p>4.3. Bioētika, izpratnes veidošana par bioētiku, biotehnoloģijas.</p> <p>4.4. Mūsdienu sabiedrības ētiskās dilemmas.</p>	Definē jēdzienus: bioētika un ekoētika.	Analizē un vērtē mūsdienu sabiedrības un dabas vides ētiskās problēmas.	Debates	<p>Debašu temats "Mūsdienu sabiedrības ētiskās dilemmas".</p> <p>Klases debatēs dalībnieks izvēlas vai tiek iepazīstināts ar viedokli, kuru aizstāvēt. Debašu mērķis ir pārliecināt pretiniekus, ka izvēlētais viedoklis ir pieņemams un korekts, ja ne pats pārliecinošākais. Debates var īstenot arī komandās, attīstot sadarbības prasmi, prezentēšanu un argumentācijas māku.</p> <p>Debates var īstenot visos tematos, taču debašu tematam to dalībniekiem ir jābūt zināmam jau iepriekš, lai nodrošinātu debašu dalībnieku sagatavotību.</p>
			Atklāj bioētikas un ekoētikas nozīmīgākās problēmas.	Novērtē ekoloģiski pieļaujamu attieksmi pret dabu un pamato savu viedokli par dzīvnieku tiesībām, veģetārismu.		
			Apkopo dažādus viedokļus par bioētikas problēmām.	Argumentē savu viedokli par bioētikas problēmām.		
			Salīdzina saistību starp bioloģisko un morālo ekoloģiju.	Pamato un pauž savu viedokli un ētisku nostāju par pienākumiem pret apkārtējo vidi, iepriekšējām un nākamajām paaudzēm.		
			Ilustrē agresivitātes un brutalitātes cēloņus sabiedrībā un virtuālajā telpā.	Novērtē vēsturiskās un sociālās atmiņas nozīmi cilvēka morāles un patības veidošanā un attīstībā.		
Nošķir videi kaitīgas darbības.	Lieto jēdzienus: ekoētika, bioētika, biotehnoloģijas, embriju tiesības, eitanāzija, morālā ekoloģija.					

Ieteicamie avoti

- Autoru kolektīvs. Saskarsme audzēkņiem. – Rīga: Jumava, 1999.
- Borns, L. E., Ruso, N. F. Psiholoģija. 1.–4. daļa. – Rīga: RaKa, 2001.
- Borns, L. E., Ruso, N. F. Psiholoģija. Skolotāja grāmata. 1.–4. daļa. – Rīga: RaKa, 2001.
- Dubkēvičs, L. Saskarsme audzēkņiem. – Rīga: Jumava, 2006.
- Glāsa, L. Ķermeņa valoda. – Rīga: Valters un Rapa, 2005.
- Kreišmane, I., Vagare, R., Gulbe, K. Ievads psiholoģijā vidusskolai. – Rīga: Pētergailis, 2000.
- Omārova, S. Cilvēks runā ar cilvēku. – Rīga: Kamene, 1996.
- Pīzls, A. Ķermeņa valoda. – Rīga: Jumava, 1995.
- Plaveniece, M., Škuškovnika, D. Sociālā psiholoģija pedagogiem. – Rīga: RaKa, 2002.
- Psiholoģija vidusskolai. Skolēna grāmata. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Psiholoģija vidusskolai. Skolotāja grāmata. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Psiholoģijas vārdnīca. – Rīga: Mācību grāmata, 1999.
- Reņģe, V. Mūsdienu organizāciju psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
- Reņģe, V. Psiholoģija. Personības psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Reņģe, V. Psiholoģija. Personības psiholoģiskās teorijas. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Reņģe, V. Psiholoģija. Savstarpējo attiecību psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Reņģe, V. Sociālā psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2002.

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Vidējs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
<p>Ir priekšstats par galvenajiem politikas mērķiem, kuru īstenošana svarīga Latvijas iedzīvotāju veselībai. Zina, kas ir, t. s. civilizācijas slimības. Izprot saistību starp cilvēka dzīvesveidu un veselību. Spēj izprast savstarpējo attiecību nozīmi veselības saglabāšanā. Spēj izteikt savu viedokli par saskarsmes, saziņas un sadarbības prasmju nozīmi veselīgu lēmumu pieņemšanā.</p>	<p>5. Dzīvesveids un dzīves kvalitāte. (15% no kopējā mācību stundu skaita)</p>	<p>5.1. Iedzīvotāju veselība 21. gadsimtā. 5.2. Saslimstības struktūras izmaiņas pēdējās desmitgadēs. 5.3. Hronisko slimību galvenie cēloņi. 5.4. Hronisko slimību profilakse.</p>	<p>Definē jēdzienus: dzīvesveids, veselīgs dzīvesveids, dzīves stils, dzīves kvalitāte.</p>	<p>Novērtē savu dzīvesveidu un dzīves kvalitāti.</p>	<p>Grafiski informācijas organizēšanas paņēmieni Prāta vētra</p>	<p>Izglītojamie domu kartes veidā attēlo, piemēram, hronisko saslimšanu galvenos cēloņus. Iespējams identificēt gan sākotnējo zināšanu un izpratnes līmeni, gan mācību procesā apgūto. Iespējama visu izglītojamo līdzdalība neatkarīgi no zināšanu līmeņa. <i>Prāta vētras</i> laikā tiek apkopotas idejas, priekšstati, vēlmes, priekšlikumi, minējumi. Izteiktās domas nekritizē un nevērtē. Metode izmantojama jebkura temata apgūvē.</p>
			<p>Apraksta saistību starp cilvēka dzīvesveidu un veselību.</p>	<p>Analizē savu un/vai citu cilvēku dzīvesveida (paradumu) iespējamo ietekmi uz veselību.</p>		
			<p>Formulē veselīga uztura un fizisko aktivitāšu nozīmi veselīgas ķermeņa masas saglabāšanā.</p>	<p>Izsaka un pamato savu viedokli par uztura bagātinātāju lietošanu muskuļu masas palielināšanai.</p>		
			<p>Uzskaita pasākumus iedzīvotāju veselīga uztura un fizisko aktivitāšu veicināšanai.</p>	<p>Izvēlas veselīgu uzturu un piemērotas fiziskās aktivitātes.</p>		
			<p>Apraksta emocionālās un sociālās kompetences nozīmi no atkarībām brīva dzīvesveida īstenošanā.</p>	<p>Novērtē emocionālās un sociālās kompetences nozīmi no atkarībām brīva dzīvesveida īstenošanā.</p>		

Ieteicamie avoti

- Augškalne, I. Antoloģija ētikā. – Rīga: RaKa, 2001.
 Berlins, J. Četras esejas par brīvību. – Rīga: Sprīdītis, 2000.
 Fromms, Ē. Mīlestības māksla. – Rīga: Jumava, 1994.
 Fuko, M. Uzraudzīt un sodīt. – Rīga: Omnia mea, 2001.
 Hanovs, D., Mihailovs, I. J., Tēraudkalns, V. Globalizācija: teorijas un prakses. – Rīga: [b. i.], 2006.
 Kūle, M. Eirodzīve: formas, principi, izjūtas. – Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2006.

- Lasmane, S. 20. gadsimta ētikas pavērsieni. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Lasmane, S. Rietumeiropas ētika no Sokrāta līdz postmodernismam. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
- Milts, A. Ētika. Personības un sabiedrības ētika: lekciju kurss. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Milts, A. Ētika. Saskarsmes ētika: lekciju kurss. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
- Rietumeiropas morāles filozofija./Sast. Lasmane, S. – Rīga: LU, 2006.
- Rubene, M. No Tagadnes uz tagadni. – Rīga: Minerva, 1995.
- Rubenis, A. Ētika XX gadsimtā. Praktiskā ētika. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Vēbers, M. Politika kā profesija un aicinājums. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Sasniedzamais rezultāts	Temats	Ieteicamais saturs	Mācību sasniegumu apguves līmeņu indikatori		Mācību metodes	
			Videjs (pietiekams) apguves līmenis	Augsts apguves līmenis	Metodes nosaukums	Metodes piemērs
Zina plānošanas un lēmumu pieņemšanas principus. Izprot darbinieka motivēšanas un talantu attīstīšanas nozīmi darba kvalitātes paaugstināšanā. Spēj plānot un pieņemt lēmumus savas profesionālās karjeras veidošanā.	6. Karjera – nozīmīgs attīstības un izaugsmes virziens darbinieka mūža laikā. (10% no moduļa kopējā apjoma)	6.1. Karjeras plānošana un lēmumu pieņemšana: horizontālā un vertikālā karjera. 6.2. Sociālās un ekonomiskās situācijas un darba konteksts vietējā un Eiropas mērogā. 6.3. Nacionālo un Eiropas institūciju aktivitātes un īstenotās programmas darba, kultūras, izglītības un apmācību jomā.	Atpazīst mācīšanās un pašmācību prasmes kā veidu, lai uzlabotu karjeras attīstību saskaņā ar jau izdarītām izvēlēm.	Novērtē mācīšanās un pašmācību prasmes kā veidu, lai uzlabotu karjeras attīstību saskaņā ar jau izdarītām izvēlēm.	Projekta darbs	Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar darba uzdevumiem: <ul style="list-style-type: none"> • izveidot ideju karti(-es) par Nacionālo un Eiropas institūciju aktivitātēm un īstenotām programmām darba, kultūras, izglītības un apmācību jomā; • sagatavot prezentāciju par sava darba rezultātiem, pamatojoties uz izveidoto ideju karti(-ēm). Izglītojamais meklē informāciju un sagatavo nepieciešamos materiālus prezentācijas daļai. Papildu uzdevumi izglītojamajam prezentācijas laikā: <ul style="list-style-type: none"> • uzmanīgi vērot citu izglītojamo prezentācijas, jautāt par citu izglītojamo iegūto pieredzi, vērtēt citu izglītojamo prezentācijas; atbildēt uz jautājumiem, vērtēt savu veikumu.
			Novērtē efektīvu uzvedības modeli, kas sekmētu darba nākotni, iegūstot jaunas zināšanas un prasmes par sociālajām attiecībām.	Attīsta efektīvu uzvedības modeli, kas sekmētu darba nākotni, iegūstot jaunas zināšanas un prasmes par sociālajām attiecībām.		
			Formulē nacionālo un Eiropas institūciju aktivitātes un īstenotās programmas darba, izglītības un apmācību jomās.	Izvēlas nacionālo un Eiropas institūciju aktivitātes un īstenotās programmas darba, izglītības un apmācību jomās.		
			Salīdzina darba procesus integrētajā perspektīvā ar mērķi atrast un izprast sev piemērotu vietu saskaņā ar personības stiprajām pusēm.	Analizē darba procesus integrētajā perspektīvā ar mērķi atrast un izprast sev piemērotu vietu saskaņā ar personības stiprajām pusēm.		

Ieteicamie avoti

Darba pasaules un karjeras izpēte. Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem projektu nedēļas vadīšanai 7.–9. klasēs. – Rīga: PIAP, 2004.

Karjeras attīstības atbalsts. Rokasgrāmata politikas veidotājiem. – Rīga: OECD, 2004.

Karjeras iespēju izpēte. Metodiskais palīg līdzeklis skolotājiem/klašu audzinātājiem profesionālās orientācijas darbā. – Rīga: PIAA, 2004.

Karjeras izglītība 10.–12. klasei. Skolotāja rokasgrāmata. – Rīga: PIAA, 2006.

Karjeras izglītība 7.–9. klasei. Skolotāja rokasgrāmata. – Rīga: PIAA, 2006.

Karjeras izglītības mērķi pamatskolā. Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem pamatskolas skolēnu zināšanu, prasmju un iemaņu veidošanai starppriekšmetu tēmā. – Rīga: PIAA, 2004.

Svence, G. Attīstības psiholoģija. Mācību līdzeklis. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Spēkā esošie normatīvie un tiesību akti

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamiem noteikt mācību sasniegumus, salīdzinot ar būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamo atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamo mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšānai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata apguves sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagoģs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada beigās.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamo sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamo sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamiem iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutiskas, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva sasnieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Diskusija, aptauja, tests.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Diskusija, aptauja, tests, novērošana, individuālais darbs, pāru darbs, grupu darbs, individuālo rezultātu attīstības dinamikas un taktiskās sagatavotības līmeņa izvērtēšana, individuāls vai grupas projekts, referāts.	Praktisks, rakstisks, mutisks vai kombinēts pārbaudes darbs, individuāls vai grupas projekts.
Vērtētājs	Pedagoģs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagoģs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagoģs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagoģs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagoģs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums ir aprakstošs.	Vērtējums ir aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagoģs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Moduļa īstenošanai nepieciešamie mācību un materiālie līdzekļi

Modulis	Mācību un materiālie līdzekļi	Daudzums
"Sociālās un pilsoniskās prasmes"	1. Mācību literatūra	
	1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra attiecināmos mācību priekšmetos (publicēta internetā VISC mājas lapas sadaļā "Mācību literatūra").	Pēc nepieciešamības
	1.2. Papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem paredzētā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: izdales materiāls ar teorijas izklāstu, praktiskie uzdevumi, sagataves praktisko uzdevumu veikšanai.	Pēc nepieciešamības
	1.3. Uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas u. tml. izdevumi.	Pēc nepieciešamības
	1.4. Periodiskie izdevumi.	Pēc nepieciešamības
	1.5. Interneta resursi.	Pēc nepieciešamības
	2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas	
	Datori ar interneta pieslēgumu	Atbilstoši izglītojamo skaitam
	Projektors	1 vienība
	Interaktīvā tāfele	1 vienība
	Audio vizuālie līdzekļi	Pēc nepieciešamības